

Sygn. akt II UK 211/08

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 14 maja 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Romualda Spyt (przewodniczący)
SSN Zbigniew Korzeniowski
SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku M. K.

przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o rentę rolniczą,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 maja 2009 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 13 lutego 2008 r.,

**1. uchyla zaskarżony wyrok i poprzedzający go wyrok Sądu
Okręgowego z dnia 30 czerwca 2005 r. w części dotyczącej
przyznania prawa do renty rolniczej za okres od dnia 28 maja
2004 r. do dnia 19 maja 2005 r.**

2. w pozostałej części skargę kasacyjną oddala.

Uzasadnienie

W dniu 28 czerwca 2004 r. M. K. złożył wniosek o rentę rolniczą. W dniu 27 sierpnia 2004 r. Komisja Lekarska Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego uznała, że stwierdzony stan zdrowia wnioskodawcy czyni go zdolnym do pracy w gospodarstwie rolnym. Rozpoznano u wnioskodawcy choroby współistniejące w postaci wielopoziomowej dyskopatii kręgosłupa L - S bez zespołu bólowego i ograniczenia ruchomości, niedosłuchu obustronnego, zespołu neurastenicznego. W oparciu o powyższe orzeczenie Oddział Regionalny KRUS decyzją z dnia 31 sierpnia 2004 r. odmówił wnioskodawcy prawa do renty rolniczej.

Wnioskodawca zaskarżył powyższą decyzję do Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, który po rozpatrzeniu sprawy wyrokiem z dnia 30 czerwca 2005 r. odwołanie wnioskodawcy oddalił. Sąd stwierdził, że z przeprowadzonych w postępowaniu sądowym dowodów z opinii trzech zespołów biegłych lekarzy sądowych należało uwzględnić wnioski z opinii pierwszej (z dnia 20 października 2004 r.) i trzeciej (z maja 2005 r.) uznając je za najpełniejsze, najbardziej rzetelne i kompletne. Powyższe opinie wskazywały, iż wnioskodawca jest zdolny do pracy w gospodarstwie rolnym. Z kolei wnioski z opinii z 17 stycznia 2005 r. sporządzonej przez drugi zespół biegłych lekarzy sądowych, którzy uznali ubezpieczonego za długotrwale niezdolnego do pracy w gospodarstwie rolnym od 28 czerwca 2004 r. do 1 lipca 2006 r., w ocenie Sądu nie były uzasadnione w niniejszym stanie faktycznym sprawy. Sąd Okręgowy nie uwzględnił ponadto w swoich rozważaniach faktu, iż wnioskodawca w okresie od 15 listopada 2004 r. nieprzerwanie aż do dnia wyrokowania pobierał zasiłek chorobowy.

Na skutek apelacji wnioskodawcy prawomocnym wyrokiem z dnia 13 lutego 2008 r. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję w ten sposób, że przyznał powodowi rentę rolniczą począwszy od dnia 28 maja 2004 r. do dnia 30 czerwca 2008 r. oraz zasądził od pozwanej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz wnioskodawcy M. K. kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję. Sąd Apelacyjny dysponując opiniami zawierającymi wnioski o sprzecznej treści, w celu usunięcia powstałych wątpliwości postanowieniem z dnia 22 stycznia 2007 r. dopuścił dowód z opinii uzupełniającej biegłych lekarzy sądowych: internisty, neurologa, psychiatry, laryngologa, lekarza medycyny pracy w składzie orzekającym w dniu 17 stycznia

2005 r. na okoliczność, czy ubezpieczony jest nadal po 1 lipca 2006 r. całkowicie niezdolny do pracy we własnym gospodarstwie rolnym z powodu naruszenia sprawności organizmu. W opinii uzupełniającej z dnia 21 marca 2007 r. biegli lekarze sądowi po analizie dokumentacji medycznej i badaniu wnioskodawcy stwierdzili, iż u wnioskodawcy występuje ograniczenie ruchomości kręgosłupa szyjnego we wszystkich płaszczyznach znacznego stopnia, a także bolesne napięcie mięśni w odcinku szyjnym. Ponadto zespół biegłych stwierdził, że wnioskodawca jest nadal po 1 lipca 2006 r. niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym na okres dwóch lat, oraz podtrzymał swoją opinię z 17 stycznia 2005 r. oraz opinię uzupełniającą z dnia 23 marca 2005 r. Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, iż wyżej wskazane przez biegłych okoliczności i ocena medyczna jest miarodajna dla poczynienia ustaleń w przedmiocie niezdolności M. K. do pracy w gospodarstwie rolnym. W ocenie Sądu nie sposób uznać, iż dolegliwości wnioskodawcy miały charakter przemijający i pozwalały mu na normalną pracę zważywszy, iż oczekuje on na operację neurochirurgiczną, zaś zabieg taki - co jest oczywiste nie jest przeprowadzany w sytuacji, gdy dolegliwości nie mają poważnego charakteru. Ponadto biorąc pod uwagę fakt, iż apelujący posiada gospodarstwo o powierzchni 9,89 ha fizycznego, tj. 8,42 ha przeliczeniowego, na którym uprawia jęczmień, żyto, ziemniaki, a ponadto posiada 2 sztuki bydła oraz 150 sztuk drobiu nie sposób uznać, iż jego obecny stan zdrowia, w szczególności ograniczenie ruchomości kręgosłupa szyjnego we wszystkich płaszczyznach znacznego stopnia, a także bolesne napięcie mięśni w odcinku szyjnym, pozwala mu na samodzielne wykonywanie czynności związanych z prowadzeniem gospodarstwa. Z powołanych względów zasadnym było oparcie rozstrzygnięcia na powyższej opinii biegłych lekarzy sądowych, co w konsekwencji powodowało zasadność podjęcia przez Sąd decyzji w przedmiocie przyznania wnioskodawcy prawa do renty rolniczej.

Na powyższe orzeczenie strona pozwana wniosła skargę kasacyjną powołując się na naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 21 ust. 1 pkt 2 i ust. 5 oraz art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2008 r., Nr 50, poz. 291 ze zm.) poprzez przyjęcie, że w okresie od dnia 28 maja 2004 r. do dnia

30 czerwca 2008 r. powód spełniał przesłanki ustalenia prawa do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy oraz poprzez przyznanie prawa do renty rolniczej za okres, w którym powód objęty był innym ubezpieczeniem społecznym, a ponadto naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię przepisu art. 44 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353 ze zm.) poprzez przyznanie powodowi prawa do renty z datą wsteczną za okres 1 miesiąca poprzedzający miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o przyznanie świadczenia. W skardze wskazana została także podstawa naruszenia przepisów postępowania, tj.: art. 379 pkt 3 k.p.c. w związku z art. 199 § 1 pkt 2, art. 316, 365 i 366 k.p.c. poprzez wydanie zaskarżonego wyroku w sprawie, w której o to samo roszczenie, między tymi samymi stronami toczyła się sprawa wcześniej wszczęta, prawomocnie osądzona (wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 19 maja 2005 r. sygn. akt III AUa 883/04 w zakresie ustalenia prawa do renty od dnia 28 maja 2004 r. do dnia 19 maja 2005 r.), art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez niedostateczne uzasadnienie wyroku, w szczególności nieprzytoczenie w wyroku pobudek co do kwestii w sprawie istotnych, a mianowicie braku szczegółowego wyjaśnienia podstawy prawnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest częściowo uzasadniona, czemu Sąd Najwyższy dał wyraz uchylając zaskarżony wyrok i poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego z dnia 30 czerwca 2005 r. w części dotyczącej przyznania prawa do renty rolniczej za okres od dnia 28 maja 2004 r. do dnia 19 maja 2005 r.

Mając na uwadze zasadę rządzącą stosunkami prawnymi ubezpieczenia społecznego, wedle której zmiana okoliczności lub ujawnienie nowych dowodów zawsze otwiera drogę do ponownego rozpoznania sprawy, stwierdzić należy, że cecha rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.) dotyczy tych tylko orzeczeń sądów pracy i ubezpieczeń społecznych, których podstawa nie może ulec zmianie, gdy odwołanie zostało oddalone po stwierdzeniu niewypełnienia warunków prawa do świadczenia wymaganych przed datą wydania wyroku, takich jak np. okres zatrudnienia, czy data powstania inwalidztwa. Wzruszenie ustaleń dokonanych takimi prawomocnymi

rozstrzygnięciami może spowodować wyłącznie rozpoznanie skargi o wznowienie postępowania (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 września 1998 r., II UKN 373/98 OSNAPiUS 1999 nr 21, poz. 702, z dnia 28 maja 2002 r., II UKN 250/01, OSNAPiUS - wkładka 2002 nr 16, poz. 3 oraz z dnia 18 lutego 2003 r., II UK 139/02, OSNP 2004 nr 7, poz. 128). Jeżeli jednak warunki do świadczeń mogą być spełnione w każdym czasie, to mogą też być w każdym czasie badane, a nabycie prawa do nich następuje w nowej sytuacji faktycznej, *ex nunc*. Tym samym powaga rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.) będzie dotyczyć tylko tych orzeczeń sądów ubezpieczeń społecznych, których podstawa faktyczna nie może ulec zmianie lub gdym odwołanie od decyzji organu rentowego zostało oddalone po stwierdzeniu niespełnienia prawnych warunków do świadczenia wymaganych przed wydaniem decyzji będącej przedmiotem toczącego się postępowania sądowego.

W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny przyznał rentę rolniczą wnioskodawcy od 28 maja 2004 r. do 30 czerwca 2008 r. pomimo, że między stronami niniejszego procesu toczyło się postępowanie o rentę z tytułu niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 19 maja 2005 r. w zakresie ustalenia prawa do renty od dnia 28 maja 2004 r. do dnia 19 maja 2005 r. Tym samym do wyżej wskazanej części spornego okresu Sąd Apelacyjny na mocy art. 366 k.p.c. związany był ustaleniami zawartymi w wyżej wskazanym orzeczeniu w kwestii niespełnienia prawnych warunków do świadczenia rentowego.

Przechodząc do dalszych zarzutów skargi stwierdzić należy, że nie są one uzasadnione, w szczególności w kwestii naruszenia art. 21 ust. 1 pkt 2 i ust. 5 oraz art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2008 r., Nr 50, poz. 291 ze zm.), skoro nie ma wątpliwości, że w sprawie, której przedmiotem jest prawo do świadczenia rentowego z ubezpieczenia społecznego, warunkująca powstanie tego prawa i będąca elementem ustaleń faktycznych ocena niezdolności do pracy wymaga wiadomości specjalnych i musi znaleźć oparcie w dowodzie z opinii biegłych posiadających odpowiednią wiedzę medyczną adekwatną do rodzaju schorzeń osoby zainteresowanej. Wprawdzie w ramach przyznanej sądowi swobody w ocenie dowodów może on i powinien poddać opinie biegłych stosownej weryfikacji dla uznania ich za przekonujące bądź

podlegające zdyskwalifikowaniu, jednakże nie może opierać się wyłącznie na własnej wiedzy, oderwanej od specjalistycznej wiedzy medycznej. W żadnym wypadku opinia biegłych, która sądu nie przekonała, nie może być weryfikowana, a zwłaszcza dyskwalifikowana w całości bądź w zakresie wniosków końcowych, bez posłużenia się wiedzą specjalistyczną. Taka weryfikacja zgodnych stanowisk wszystkich wydanych w sprawie opinii, nie wyłączając orzeczeń wydanych w postępowaniu przed organem rentowym, jest niedopuszczalna. W konsekwencji sąd nie może - wbrew opinii biegłych, dostarczających sądowi wiedzy specjalistycznej koniecznej do dokonania oceny stanu zdrowia osoby ubiegającej się o świadczenie rentowe, w tym rodzaju występujących schorzeń, stopnia ich zaawansowania i nasilenia związanych z nimi dolegliwości, stanowiących łącznie o zdolności do wykonywania zatrudnienia bądź braku takiej zdolności - oprzeć się na własnym przekonaniu, zasadach logicznego myślenia, doświadczenia życiowego i wiedzy powszechnej, które to kryteria ze zrozumiałych względów nie obejmują specjalistycznej wiedzy medycznej (por. także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2000 r., II UKN 498/99, OSNAPIUS 2001 nr 19, poz. 597 i z dnia 7 lipca 2005 r., II UK 277/04, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 97 oraz powołane w nim orzecznictwo). W niniejszej sprawie dowody z opinii biegłych zgromadzone w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji nie przekonały Sądu drugiej instancji w przedmiocie występowania przesłanki w postaci zdolności do pracy ubezpieczonego. Sąd uzupełnił w tym zakresie postępowanie dowodowe o dalszą opinię biegłych sądowych i na tej podstawie doszedł do wniosku, że stan zdrowia wnioskodawcy nie pozwala mu na wykonywanie pracy we własnym gospodarstwie rolnym, tym samym uznał go za niezdolnego do pracy dla potrzeb ubezpieczenia społecznego rolników. W przedmiocie naruszenia art. 22 ust 1 powołanej ustawy wskazać należy, że zdanie drugie wymienionego przepisu dopuszcza możliwość przyznania renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy przysługującej jako renta okresowa przez okres wskazany w decyzji Prezesa Kasy. Kompetencji tej nie mogą, w świetle wyników postępowania dowodowego być pozbawione Sądy Ubezpieczeń Społecznych. Z kolei zarzuty art. 44 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

(Dz.U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353 ze zm.) z racji, że Sąd Najwyższy uchylił wyrok w części dotyczącej przyznania prawa do renty rolniczej za okres od dnia 28 maja 2004 r. do dnia 19 maja 2005 r. stały się zbędne.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.